

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 65/04-46

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. októbra 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha v konaní o sťažnosti M. Č., bytom P., zastúpeného advokátom JUDr. R. B., K., ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 5/99, za účasti Okresného súdu Bratislava II, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. Č. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 5/99 v období po 24. októbri 2002, keď nadobudol právoplatnosť nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 95/02, p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava II p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 5/99 konal bez zbytočných prietáhov.

3. M. Č. priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Bratislava II povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava II je povinný uhradiť M. Č. trovy konania v sume 9 342 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsaťdva slovenských korún) na účet advokáta JUDr. R. B., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 65/04 z 22. júla 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť M. Č., bytom P. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 5/99 v období po 24. októbri 2002, keď nadobudol právoplatnosť nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 95/02.

Z prijatej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ podal 25. novembra 1998 okresnému súdu žalobu „... o neplatnosť rozviazania pracovného pomeru dohodou“.

Sťažovateľ uviedol, že ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebolo vydané rozhodnutie vo veci samej napriek tomu, že zbytočné prieťahy v napadnutom konaní už ústavný súd konštatoval vo svojom náleze z 9. októbra 2002 sp. zn. III. ÚS 95/02.

V sťažnosti sa sťažovateľ domáhal, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a súčasne žiadal, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 20 000 Sk.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 2086/04 doručeným ústavnému súdu 10. septembra 2004, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„... na základe Vašej žiadosti o vyjadrenie sa k sťažnosti M. Č., ktorou namieta porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom tunajšieho súdu Vám oznamujem, že som vo veci v období od 24. 10. 2002 doposiaľ, nezistila prietahy v konaní. Vzhľadom na uvedené považujem sťažnosť za nedôvodnú.

Súčasne Vám oznamujem, že súhlasím s upustením od ústneho pojednávania.

V prílohe Vám zasielam chronológiu úkonov v spise v čase od 24. 10. 2002 doposiaľ.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a zo spisu okresného súdu ústavný súd zistil tento priebeh a stav konania v období po 24. októbri 2002:

- okresný súd 20. januára 2003 vyzval sťažovateľa na zaslanie vyjadrenia, či trvá na rozšírení návrhu z 9. júna 1999;
- 21. marca 2003 doručil sťažovateľ okresnému súdu vyjadrenie k výzve okresného súdu;

- 16. apríla 2003 prideliла predsedníčka okresného súdu spis novej zákonnej sudkyňi (opatrenie predsedníčky okresného súdu sa v spise nenachádza). Tento dátum bol uvedený v odpovedi okresného súdu z 15. júla 2003 a v doplnení sťažnosti z 24. júna 2004. V prílohe vyjadrenia okresného súdu z 3. septembra 2004 je ako dátum pridelenia spisu novej zákonnej sudkyňi uvedený „máj 2004“;

- 10. júla 2003 nariadil okresný súd termín pojednávania na 8. september 2003;

- pojednávanie z 8. septembra 2003 okresný súd odročil na 8. október 2003 s tým, že sťažovateľ predloží do spisu písomné doklady;

- 8. septembra 2003 doručil okresnému súdu písomné ospravedlnenie neúčasti na pojednávani správca konkurznej podstaty odporcu a súčasne oznámil, že sa telefonicky dohodol so sťažovateľom na pokuse o mimosúdnu dohodu;

- 16. septembra 2003 predložil sťažovateľ okresnému súdu požadované dokumenty;

- 18. septembra 2003 okresný súd pojednávanie nariadené na 8. október 2003 z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne zrušil a odročil na 10. november 2003;

- pojednávanie uskutočnené 10. novembra 2003 okresný súd odročil na neurčito s tým, že vyzve sťažovateľa uznesením, aby v lehote 30 dní odstránil vady návrhu z dôvodu, že: „*Navrhovateľ nevedel na pojednávani na otázky súdu svoj návrh bližšie špecifikovať a upresniť žalobný petit*“;

- uznesením zo 4. februára 2004 okresný súd vyzval sťažovateľa, aby v lehote 30 dní doplnil a opravil „... *nesprávne, neúplné a nezrozumiteľné podanie zo dňa 19. 3. 2003, ktoré bolo súdu doručené dňa 21. 3. 2003*“;

- podaním doručeným okresnému súdu 18. marca 2004 sťažovateľ oznámil, že „... *nároky, ktoré som si uplatnil vo svojom podaní dňa 19. 3. 2003, si neuplatňujem a v tejto časti beriem návrh v celom rozsahu späť*“. Sťažovateľ súčasne oznámil, že trvá na pôvodne podanej žalobe o neplatnosť skončenia pracovného pomeru;

- pojednávanie uskutočnené 26. apríla 2004 okresný súd odročil na neurčito s tým, že účastníci predložia požadované doklady;

- okresný súd listom z 31. mája 2004 požiadal Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza o zaslanie požadovaných dokladov;

- okresný súd nariadil 30. augusta 2004 termín pojednávania na 29. september 2004;

- na pojednávaní, ktoré sa na okresnom súde uskutočnilo 29. septembra 2004, bol vyhlásený rozsudok.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa

ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 druhej vety OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd z predloženého spisu zistil, že v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 9 C 5/99 ide o nárok sťažovateľa na určenie neplatnosti rozviazania pracovného pomeru dohodou. Keďže žaloby tohto typu tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ústavný súd konštatoval, že vec nemožno posúdiť ako právne a skutkovo zložitú. Na zložitosť veci nepoukazoval ani okresný súd vo vyjadrení k sťažnosti.

2. Ďalším kritériom, ktorého použitím ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľa ako účastníka tohto súdneho konania.

Sťažovateľ sa žalobou doručenou okresnému súdu 25. novembra 1998 domáhal vyslovenia neplatnosti rozviazania pracovného pomeru dohodou. Podaním z 9. júna 1999 ju „rozšíril (...) o vyplácanie náhrady straty na zárobku“. Tento všeobecne formulovaný

nárok bližšie nešpecifikoval, nevedel ho upresniť ani na pojednávaní, ktoré sa pred okresným súdom konalo 10. novembra 2003. Uznesením zo 4. februára 2004 okresný súd sťažovateľovi uložil, aby v lehote 30 dní doplnil a opravil „... *nesprávne, neúplné a nezrozumiteľné podanie z 19. marca 2003*“. Na uvedené uznesenie sťažovateľ reagoval podaním doručeným okresnému súdu 18. marca 2004, v ktorom oznámil, že nároky uplatnené v podaní z 19. marca 2003 berie v celom rozsahu späť a že trvá iba na pôvodne podanej žalobe o neplatnosť skončenia pracovného pomeru dohodou.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, bol postup okresného súdu.

Ústavný súd zistil, že napriek tomu, že okresný súd mal vedomosť o nedostatočne špecifikovaných nárokoch sťažovateľa už od 20. januára 2003 (výzva sťažovateľovi), uznesenie, ktorým uložil upresnenie „... *nesprávneho, neúplného a nezrozumiteľného podania*“, vydal až 4. februára 2004, teda viac než po roku. Tým, že sťažovateľ reagoval na toto uznesenie podaním doručeným okresnému súdu 21. marca 2004, ktorým uplatňované nároky zobral späť, bolo potrebné rozhodnúť iba o platnosti skončenia pracovného pomeru, čo okresný súd urobil až 29. septembra 2004. Takýto postup okresného súdu vyhodnotil ústavný súd ako neefektívny, pričom toto konštatovanie oprel v neposlednom rade aj o skutočnosť, že ústavný súd už v tomto konaní vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, čo deklaroval v náleze sp. zn. III. ÚS 95/02 z 9. októbra 2002. Napriek tomu ústavný súd z obsahu súdneho spisu nezistil, že by okresný súd venoval zvýšenú pozornosť postupu v tejto veci, ktorá by sa sťažovateľom právom očakávala po označenom náleze ústavného súdu.

Ústavný súd pri hodnotení postupu okresného súdu prihliadol aj na skutočnosť, že napriek tomu, že predmetom konania je rozhodovanie o neplatnosti skončenia pracovného pomeru, čo má pre sťažovateľa mimoriadny význam (existenčná otázka), nebol spor takmer 6 rokov od podania žaloby právoplatne skončený. Podľa judikatúry ústavného

súdu (napr. m. m. I. ÚS 65/04) „ak predmetom napadnutého občianskoprávneho konania je určenie neplatnosti rozviazania pracovného pomeru, t. j. vec, ktorej povaha si vyžaduje osobitnú starostlivosť všeobecného súdu o naplnenie účelu súdneho konania, čo okrem iného znamená, že všeobecný súd má povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená (§ 100 ods. 1 OSP) a aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň fyzická osoba obrátila o rozhodnutie“ (pozri napr. I. ÚS 145/03).

Uvedený postup okresného súdu nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu § 100 ods. 1 OSP tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Vychádzajúc z uvedeného dospel ústavný súd k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 5/99 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva s'ťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom, prikázal mu v záujme zavŕšenia ochrany uvedeného základného práva, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza s'ťažovateľ domáhajúci sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

IV.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa s'ťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Podľa § 56 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní

primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 20 000 Sk z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti, najmä poukázal na to, že konanie nebolo do podania jeho sťažnosti právoplatne skončené napriek tomu, že ústavný súd už vo svojom náleze z 9. októbra 2002 vydanom pod sp. zn. III. ÚS 95/02 konštatoval, že v ňom dochádza k zbytočným priet'ahom.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na celkovú dĺžku konania okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 5/99, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu, a najmä skutočnosť, že napriek nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 95/02 z 9. októbra 2002, ktorý konštatoval existenciu zbytočných priet'ahov v tomto konaní, nebola právna vec sťažovateľa ku dňu vydania tohto nálezu právoplatne skončená, ústavný súd považoval priznanie sumy 20 000 Sk za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. R. B., uplatnených v podaní z 24. júna 2004. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2003, ktorá

bola 13 602 Sk. Úhrada bola priznaná v celkovej výške 9 342 Sk za 2 úkony po 4 534 Sk a 2 x 136 Sk režijný paušál (§ 19 vyhlášky).

Nárok na úhradu za úkon právnej služby spočívajúci v nahliadnutí do súdneho spisu ústavný súd nepriznal, pretože je podľa neho uplatnený duplicitne. Uvedený úkon je totiž súčasťou prípravy a prevzatia zastúpenia, za ktorý ústavný súd odmenu právneho zástupcovi priznal.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. októbra 2004